

Teknikföretagens PM om medlemsföretagens erfarenhet av omställning av produktion under kris

Med detta PM vill Teknikföretagen, mot bakgrund av medlemsföretagens erfarenheter av omställning av produktion under Covid-19, utveckla våra tankar kring möjliga förbättringar av svensk krisberedskap och krishantering. PM:et är också tänkt som underlag i dialog mellan näringslivet och offentlig sektor i pågående och framtida utredningar, samt sammanfattar Teknikföretagens slutsatser i ett antal konkreta policyförslag. Dokumentet är framtaget i samarbete med företagen i Teknikföretagens omställningsgrupp.

Den snabba och globala spridningen av Coronaviruset under våren 2020 bemöttes i Sverige med stor uppslutning av såväl civilsamhälle som privat sektor. Många av Teknikföretagens medlemmar var bland de företag som snabbt ställde sina resurser till det allmännas förfogande. Företag ställde om produktion och bidrog med personlig skyddsutrustning, skyddsmaterial, andra produkter och förmågor för att begränsa, lindra och förhindra smittspridningen. Dessa företag som snabbt ställde kunskaper, produktionsmiljöer, material och arbetskraft till förfogande vittnar om klara begränsningar i den offentliga förvaltningens möjligheter i att koordinera och effektivt styra insatser mellan myndigheter i samverkan med andra aktörer. Även om viljan funnits att hantera den uppkomna krisen på bästa sätt vittnar medlemmar i Teknikföretagen om bristande mottagarkapacitet, dålig koordinering mellan aktörer, svårigheter att hitta rätt ingångar, bristande upphandlingskompetens samt avsaknad av en krisledande organisation med övergripande ansvar. Att inte kunna hjälpa i den utsträckning man haft kapacitet till upplevdes av företagen som frustrerande, och för samhället har det lett till ekonomiska kostnader och humanitära problem som hade kunnat undvikas, en bättre struktur för krishantering hade kunnat avvärja detta.

Teknikföretagen välkomnar de utredningar och analyser som genomförs av såväl Regeringskansliet som berörda myndigheter kring krishanteringen. Det är viktigt att ta tillvara detta tillfälle för att rannsaka och sakligt analysera hur den svenska krishanteringen fungerat och utvärdera vad som kunde gjorts bättre och vad som bör ändras framgent. Teknikföretagen och berörda medlemsföretag är gärna med och bidrar med våra kunskaper och erfarenheter av omställning och möjliggörande tekniker, krishanteringen ur branschens perspektiv och hur samverkan med industrin har fungerat och skulle kunna förbättras.

Teknikföretagen och dess medlemsföretag berörs i allra högsta grad av hur krisen hanteras av de offentliga aktörerna. Det påverkar våra möjligheter att driva affärer, vår exportförmåga och konkurrenskraft! Dessutom är Teknikföretagens medlemsföretag i en särställning att bidra till samhällets beredskap och omställningsförmåga, genom de kunskaper, resurser och kompetenser som bolagen besitter. Teknikföretagen består av stor del av avancerad tillverkande industri, vilket utgör en unik tillgång i ett krisläge utnyttjad på rätt sätt. Kortfattat är Teknikföretagen en av de få sammanslutningar av

företag som både påverkats av krishanteringsförmågan och har möjlighet att påverka den i positiv riktning givet förutsättningarna.

När krisen nu pågått under en längre tid är det tid att blicka framåt och dra lärdomar, implementera åtgärder och se till hur vi kan förbättra Sveriges beredskapsförmåga för att stå bättre rustade för framtida kriser. För det är inte sista gången världen kommer stå inför en kris, och nästa gång krisen kommer kan den vara värre. Nedan följer Teknikföretagens rekommendationer till utgångspunkter till en förnyad och förbättrad krisberedskapspolitik, skapad mot bakgrund av de samlade slutsatser och observationer medlemsföretagen gjort under Corona-krisen.

Teknikföretagens rekommendationer för en förnyad och förbättrad krisberedskap

Ny inriktning för krisberedskapen

Att skapa erfarenhet och rutin av att leda i kris är svårt. Det är också en del av krisens natur – att det inte går att förbereda sig på varje möjligt scenario och problem som kan uppstå. Därför bör också krisberedskapen riktas in på att vara omställningsbar, digital, flexibel och mångfacetterad. Att skapa förmågan till förmåga i kris bör vara vägledande. Ett systemtänk som täcker alla relevanta domäner som är väsentliga i krishanteringen bör därför utformas.

Det offentliga som garant när marknaden riskera att sättas ur spel

I krissituationer riskerar marknadsmekanismerna sättas ur spel, och det är därför förenat med risk att förlita sig på marknadsmässiga upphandlingssystem och rådande modeller för framtida krissituationer. Därför bör statens roll som yttersta garant vid uppenbara marknadsmisslyckanden i krissituationer stärkas, liksom möjligheterna att tillskjuta medel och resurser och utveckla en struktur för att säkra tillgång på material och kritiska resurser när marknadsmässig upphandling och inköp inte fungerar. Ett arbete för att utreda hur de positiva aspekterna av det gamla systemet med K-företag¹ bör inledas. Detta för att undersöka möjligheten till ett system med färdiga strukturer och rutiner kring organisationer och strukturer som kan bidra med produktion och kompetenser m.m. vid kris.

Ett samordnat och tydligt ansvar och mandat i kris

För att kunna dra erfarenheter från tidigare kriser med hjälp av relevanta expertmyndigheter bör det finnas en övergripande organisation som har ansvaret, ledningen och ett beslutsmandat att kunna agera snabbt och effektivt. Utred skyndsamt behovet av lagändringar som understödjer en sådan ansvarsfördelning.

Förstärkt samarbete mellan det offentliga och näringslivet

Förberedelser och övning mellan det offentliga och Näringslivet måste stärkas. Kontakterna mellan offentlig sektor och näringslivet bör också stärkas för att bygga relationer som är viktiga att ha när krisen kommer, exempelvis för tydlighet, lättillgänglighet och informationsdelning. Förslag för att stärka relationerna mellan företag och det offentliga t.ex. strukturerade utbytesprogram mellan industrin och myndigheter av kritisk personal med syfte att utveckla upphandlingskompetensen vid krissituationer.

Förstärkt beredskapshållning genom omsättningslager, digitalisering och flexibel produktion

I en initial fas är återupprättande av omsättningslager och beredskapslagerhållning helt nödvändigt för att garantera försörjning av kritiska förnödenheter. Denna bör kompletteras med att utökad förmåga till flexibel beredskap genom användande av digitala lösningar och tekniska framsteg inom flexibel produktion såsom automation, 3D-printing och robotik, Central lagring av digitala ~~av~~ specifikationer av kritisk materiel är ett exempel.

Identifiering av kritiska företag & förnödenheter före en kris

Myndigheterna bör i samråd med näringslivet identifiera samhällskritiska företag, kritiskt material, produkter, komponenter och råmaterial samt vilka bolag som kan producera dessa i en krissituation. Allt för att korta ledtider vid störningar i logistikflöden och för att ha en inövad modell vem som gör vad när en kris uppstår. En modern variant av K-företag¹ är ett förslag.

Verka för en europeisk krisberedskap och grundläggande produktionskapacitet

Sverige bör verka för en bättre samordnad europeisk krisberedskap där resurser och lager byggs upp med ett europeiskt perspektiv. Vi uppmanar även regeringen att ta initiativ till att EU ser över hur behovet av en grundläggande produktionskapacitet av kritiska förnödenheter kan etableras inom EU.

Transportkapacitet vid kris

Då många teknikföretag har leverantörskedjor från andra länder så framgick det tydligt under krisens akuta fas att detta var ett riskområde då både land och luftfrakt hindrades när gränser stängdes och kapaciteten drastiskt minskade. Vissa länder gick in och köpte kapacitet för att hålla igång flödet men inte Sverige! Vi anser därför att Sverige och EU bör studera sätt att säkerställa transportkapacitet på vissa viktiga rutter mellan EU och Asien/USA. Transportkapacitet inom Sverige bör också säkerställas inför framtida kriser med risker för störningar i det nationella transport och logistiksystemet.

¹ K-företag eller Krigs- och krigsviktigt företag var ett begrepp på en organisation eller ett företag inom totalförsvaret. K-företagen var vid höjd beredskap eller på annan grund skyldiga att fortsätta sin verksamhet, i syfte att säkra krigsviktig produktion vid krig. Ett företag eller en organisation utsågs till ett K-företag om dess produktion av varor eller tjänster var av stor vikt för totalförsvaret. Bland de företag och organisationer som var ett K-företag, klassades bland annat Bankgirot, Posten, Statens Järnvägar, Stockholms Fondbörs, Televerket och Värdepapperscentralen. Vidare klassades även Bofors, Saab och Volvo som K-företag.[1]

(Källa Wikipedia)